

ВІДМІННІСТЬ МІЖ ПОНЯТТЯМИ “ДОВІРЕНІСТЬ” ТА “ДОРУЧЕННЯ”

Яцина О.М., *ст. викладач кафедри права*

Договірним є представництво, яке виникає як акт узгодженої волі довіреної особи та її представника.

Довіреною особою може бути лише той, хто наділений відповідним обсягом цивільної дієздатності. Не може бути нею той, хто визнаний судом недієздатним. З огляду на це, помилковим був п. 91 Інструкції Про порядок вчинення нотаріальних дій від 14 червня 1994 р., який визначав порядок посвідчення довіреностей від імені недієздатних. За Законом України «Про нотаріат», однією з нотаріальних дій є посвідчення «доручення», тоді як у чинному на момент його прийняття Цивільному кодексі 1963 р. містилися два окремих поняття: «довіреність» як акт однієї особи і «доручення» як вид договору.

Автори проекту Закону України «Про нотаріат», певно, сподівалися, що цим їм вдасться витіснити термін «довіреність». Але такого не сталося.

Пропозиція про проведення термінологічної інвентаризації вносилася при підготовці проекту Цивільного кодексу України до першого читання, але не була підтримана.

При науковому доопрацюванні проекту це питання уже не порушувалося. В результаті, як і в Цивільному кодексі 1963 р., у Цивільному кодексі України маємо «довіреність» та «передоручення». Мало би бути щось одне: або «довіреність» і «передовіреність», або «доручення» і «передоручення».

Згідно ст. 64 Цивільного кодексу 1963 року, довіреністю визнавалося «письмове уповноваження, яке видається однією особою іншій особі, для представництва перед іншими особами». Але що означав термін «видається для представництва»?

Таке уявлення про довіреність сприяло поширенню в правовій літературі думки про те, що довіреність є односторонньою угодою: «її видача не вимагає згоди представника, а прийняття довіреності або відмова від неї є правом представника»

На такій позиції стояла і судова практика.

Відповідно до частини 3 статті 202 ЦК України, односторонній правочин може створити обов'язок для іншої особи лише у випадку,

встановленому законом, або за домовленістю з цією особою. Однак в такій ситуації мова, по суті, йде уже про двосторонній правочин.

До речі: щодо слова «уповноваження», то воно не могло трактуватися як «право»: хочу - чиню певну дію, не хочу - не чиню. Адже інакше втрачається правовий сенс цього уповноваження.

Погляд на довіреність як односторонню угоду був підданий сумніву. Було запропоновано трактувати довіреність лише як документ, який ґрунтується на попередній домовленості між двома особами про представництво та обсяг повноважень.

Довіреність - це спрощена форма договору доручення.

Без попередньої домовленості «уповноважений» має право не зрушити з місця. Адже з ним слід обумовити не лише вид тієї юридичної дії, яку він має вчинити, але і розмір винагороди за затрачені час та зусилля.

Без такої домовленості довіреність - простий папірець, який нікого ні до чого не зобов'язує. Але це не означає, що при посвідченні довіреності нотаріус повинен вимагати підтвердження згоди довіреної особи: така згода припускається.

Наведені аргументи дають підставу стверджувати, що окремих представництв за договором доручення та за довіреністю немає. Є єдине договірне представництво, яке може текстово оформлятися довіреністю або договором доручення.

Теорія договірної основи довіреності закріплена у статті 244 ЦК України: представництво, яке ґрунтується на договорі, може здійснюватися за довіреністю; довіреністю є письмовий документ, який видається однією особою іншій особі для представництва перед третіми особами. Такий погляд на юридичну природу довіреності має міцне історичне коріння, є зрозумілим, відповідає реаліям життя.

Оскільки у статті 237 ЦК України йдеться не про уповноваження, а про обов'язок, це ще більше наблизило довіреність та договір доручення, водночас ще з більшою силою підтвердило, що у відносинах між фізичними особами дарма сподіватися на широке використання договору доручення. Адже завжди, коли до досягнення мети є шлях складніший і шлях простіший, обирають останній. Тому і надалі договір доручення залишатиметься «напівживою» правовою конструкцією.